

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمْ
الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (142) وَكَذَلِكَ
جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ
يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَ مَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ
الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ
يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَ إِن كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى
الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ إِيْمَانَكُمْ إِنَّ
اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَّءُوفٌ رَحِيمٌ (143) قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ
وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ
وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ حَيْثُ مَا كُنْتُمْ
فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَ إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

لِيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَ مَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا

يَعْمَلُونَ (144) وَ لَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَ مَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتِهِمْ وَ

مَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَ لَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ

مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ

الظَّالِمِينَ (145) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ

كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمْ وَ إِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ

الْحَقَّ وَ هُمْ يَعْلَمُونَ (146) الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا

تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ (147)

The fools among the people will say: "What hath turned them from the qibla to which they were used?" Say: To Allah belong both east and west: He guideth whom He will to a way that is straight. Thus, have We made of you an ummat justly balanced, that ye might be witnesses over the nations, and the messenger a witness over yourselves; and We appointed the qibla to which thou wast used, only to test those who followed the messenger

~~~~~

from those who would turn on their heels (from the faith). Indeed it was (a change) momentous, except to those guided by Allah. And never would Allah make your faith of no effect. For Allah is to all people most surely full of kindness, most merciful. We see the turning of thy face (for guidance to the heavens: now shall We turn thee to a qibla that shall please thee. Turn then thy face in the direction of the sacred mosque: wherever ye are, turn your faces in that direction. The people of the book know well that that is the truth from their Lord. Nor is Allah unmindful of what they do. Even if thou wert to bring to the people of the book all the signs (together), they would not follow thy qibla; nor art thou going to follow their qibla; nor indeed will they follow each other's qibla. If thou after the knowledge hath reached thee, Wert to follow their (vain) desires,— then wert thou indeed (clearly) in the wrong. The people of the book know this as they know their own sons; but some of them conceal the truth which they themselves know. The truth is from thy Lord; so be not at all in doubt.

نادان لوگ ضرور کہیں گے: انھیں کیا ہوا کہ پہلے یہ جس قبلے کی طرف رخ

کر کے نماز پڑھتے تھے، اس سے یکایک پھر گئے؟ اے نبی، ان سے کہو:

مشرق اور مغرب سب اللہ کے ہیں—اللہ جسے چاہتا ہے، سیدھی راہ دیکھا دیتا

ہے۔" اور اسی طرح تو ہم نے تم مسلمانوں کو ایک "امت وسط" بنایا ہے،

تاکہ تم دنیا کے لوگوں پر گواہ ہو اور رسول تم پر گواہ ہو—پہلے جس طرف تم

رخ کرتے تھے، اس کو تو ہم نے صرف یہ دیکھنے کے لئے قبلہ مقرر کیا تھا کہ
 کون رسول کی پیروی کرتا ہے اور کون الٹا پھر جاتا ہے۔ یہ معاملہ تھا تو بڑا
 سخت، مگر ان لوگوں کے لئے کچھ بھی سخت نہ ثابت ہوا جو اللہ کی ہدایت سے
 فیض یاب تھے۔ اللہ تمہارے اس ایمان کو ہر گز ضائع نہ کرے گا، یقین جانو
 کہ وہ لوگوں کے حق میں نہایت شفیق و رحیم ہے۔ اے نبی، یہ تمہارے منہ
 کا بار بار آسمان کی طرف اٹھنا ہم دیکھ رہے ہیں۔ لو، ہم اسی قبلے کی طرف
 تمہیں پھیرے دیتے ہیں جسے تم پسند کرتے ہو۔ مسجد حرام کی طرف رخ
 پھیر دو۔ اب جہاں کہیں تم ہو، اسی کی طرف منہ کر کے نماز پڑھا کرو۔ یہ
 لوگ جنہیں کتاب دی گئی تھی، خوب جانتے ہیں کہ (تحويل قبلہ کا) یہ حکم ان
 کے رب ہی کی طرف سے ہے اور برحق ہے، مگر اس کے باوجود جو کچھ یہ کر
 رہے ہیں، اللہ اس سے غافل نہیں ہے۔ تم ان اہل کتاب کے پاس خواہ کوئی
 نشانی لے آؤ، ممکن نہیں کہ یہ تمہارے قبلے کی پیروی کرنے لگیں، اور نہ
 تمہارے لیے یہ ممکن ہے کہ ان کے قبلے کی پیروی کرو، اور ان میں سے

کوئی گروہ بھی دوسرے کے قبلے کی پیروی کے لئے تیار نہیں ہے، اور اگر تم نے اس علم کے بعد جو تمہارے پاس آچکا ہے، ان کی خواہشات کی پیروی کی، تو یقیناً تمہارا شمار ظالموں میں ہوگا۔ جن لوگوں کو ہم نے کتاب دی ہے، وہ اس مقام کو (جسے قبلہ بنایا گیا ہے) ایسا پہچانتے ہیں، جیسا اپنی اولاد کو پہچانتے ہیں، مگر ان میں سے ایک گروہ جانتے بوجھتے حق کو چھپا رہا ہے۔ یہ قطعی ایک امر حق ہے تمہارے رب کی طرف سے، لہذا اس کے متعلق تم ہرگز کسی شک میں نہ پڑو۔

ناदान لوگ ج़رور کہیں گے، “इन्हें क्या हुआ कि पहले ये जिस क़بلے की तरफ़ रुख करके नमाज़ पढ़ते थे, उससे यकायक फिर गए?” ऐ नबी, इनसे कहो, “मशरिक और مغرب सब अल्लाह के हैं | अल्लाह जिसे चाहता है, सीधी राह दिखा देता है |” और इसी तरह तो हमने तुम मसलमानों को एक “उम्मत-वस्त” बनाया है ताकि तुम दुनिया के लोगों पर गवाह हो और रसूल तुमपर गवाह हो | पहले जिस तरफ़ तुम रुख करते थे, उसको तो हमने सिर्फ़ यह देखने के लिए क़बला मुकर्रर किया था कि कौन रसूल की पैरवी करता है और कौन उलटा फिर जाता है | यह मामला था तो बड़ा सख़्त, मगर उन लोगों के लिए कुछ भी सख़्त न साबित हुआ जो अल्लाह की हिदायत से फैज़याब थे | अल्लाह तुम्हारे इस ईमान को हरगिज़ जाया न करेगा, यकीन जानो

कि वह लोगों के हक में निहायत शफीक व रहीम है | ऐ नबी, यह तुम्हारे मुहँ का बार-बार आसमान की तरफ़ उठाना हम देख रहे हैं | लो, हम उसी क़िब्ले की तरफ़ तुम्हें फेरे देते हैं जिसे तुम पसन्द करते हो | मस्जिदे-हराम की तरफ़ रुख़ फेर दो | अब जहाँ कहीं तुम हो, उसी की तरफ़ मुहँ करके नमाज़ पढ़ा करो | ये लोग जिन्हें किताब दी गई थी, ख़ूब जानते हैं कि (तहवीले-क़िब्ला का) यह हुक्म उनके रब ही की तरफ़ से है और बरहक़ है, मगर इसके बावजूद जो कुछ ये कर रहे हैं, अल्लाह उससे गाफ़िल नहीं है | तुम इन अहले-किताब के पास खाह कोई निशानी ले आओ, मुमकिन नहीं कि ये तुम्हारे क़िब्ले की पैरवी करने लगें, और न तुम्हारे लिए यह मुमकिन है कि उनके क़िब्ले की पैरवी करो, और उनमें से कोई ग़रोह भी दूसरे के क़िब्ले की पैरवी के लिए तैयार नहीं है, और अगर तुमने उस इल्म के बाद, जो तुम्हारे पास आ चुका है, उनकी खाहिशात की पैरवी की तो यकीनन तुम्हारा शुमार ज़ालिमों में होगा | जिन लोगों को हमने किताब दी है, वे इस मक़ाम को (जिसे क़िब्ला बनाया गया है) ऐसा पहचानते हैं, जैसा अपनी औलाद को पहचानते हैं, मगर इनमें से एक ग़िरोह जानते-बुझते हक़ को छिपा रहा है | यह क़तई एक अम्मे-हक़ है तुम्हारे रब की तरफ़ से, लिहाज़ा इसके मुताल्लिक़ तुम हरगिज़ किसी शक़ में न पड़ो |